

En skolgårdsgestaltning utifrån perspektiven hos barn i flera åldrar

A schoolyard design based on the perspectives of children in several ages

Felicia Svensson och Cassie Lexiia Grüwert

En skolgårdsgestaltning utifrån perspektiven hos barn i flera åldrar

A schoolyard design based on the perspectives of children in several ages

Felicia Svensson och Cassie Lexiia Grüwert

Handledare: Märit Jansson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Examinator: Frida Andreasson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0798

Program: Trädgårdsingenjör: design - kandidatprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2018

Omslagsbild: Felicia Svensson och Cassie Lexiia Grüwert

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: skolgård, skolgårdsgestaltning, skolgårdsförslag, gestaltungsförslag, utformning, barnperspektiv, elevperspektiv, naturbaserad, skolmiljö, utomhusmiljö.

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

FÖRORD

Examensarbetet som omfattar femton högskolepoäng har skrivits under vårterminen 2018 i ämnet trädgårdsingenjör med inriktning design.

Arbetet är inriktat på att ta fram ett gestaltungsförslag för Axonaskolans skolgård som ska vara en skolgård anpassad för barn i flera åldrar, från förskoleåldern upp till elever i nionde klass.

Samtliga bilder i arbetet är tagna eller illustrerade av författarna.

Vi skulle främst vilja tacka Axonaskolan för att vi fått denna möjlighet att göra vårt examensarbete baserat på deras skolgård, och vi vill särskilt rikta ett stort tack till alla elever och lärare som deltagit i våra intervjuer om skolgården.

Stort tack till Märit Jansson, vid institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, SLU, Alnarp, som varit vår handledare och som har delat med sig många tips och tankar under arbetets gång.

Alnarp, maj 2018

Felicia Svensson

Cassie Lexiia Grüwert

SAMMANFATTNING

Axonaskolan är en friskola som ligger i Tollarp sydväst om Kristianstad. Skolgården är till för förskolebarn och upp till och med årskurs 9. Här är det stort fokus på elevernas hälsa och utomhusaktivitet. Därför är det ett krav att varje elev tillbringar alla raster utomhus oavsett väderlek. Utemiljöns utformning och utbud av funktioner har på så sätt en stor betydelse för eleverna. Skolans ledning har även ett önskemål om att skolgården ska fungera som en mötesplats för alla åldrar. Elevers åsikter och synpunkter om deras egen skolgård bör tas hänsyn till vid planering och utformning. Utemiljön har en positiv påverkan på barn i allmänhet och bör därför ges de bästa möjliga förutsättningarna.

Målet med studien är att arbeta fram ett gestaltungsförslag för Axonaskolans skolgård som utgår ifrån barns perspektiv och bidrar till att eleverna i olika åldrar interagerar och socialiserar med varandra.

Metoderna promenadintervjuer med utvalda elever och enskilda pedagoger samt en rörelseanalys över elevernas användning av skolgården kombinerades för att få en djupare och mer detaljerad förståelse för elevernas perspektiv och användning av deras skolgård.

Resultatet klargör att elevers behov och önskemål förändras med åldern. Dessa behov kan man tillgodose genom en väl planerad skolgård. Där kan barn i olika åldrar ha möjligheten att utmana sig själva fysiskt samtidigt som den sociala samvaron främjas. Samtliga elever på Axonaskolan upplever skolgården som en härlig plats att vistas på men upplever vissa brister, i form av sittplatser, möjlighet till klättring och tycker att delar av skolgården prioriterar de yngre barnen. Gestaltungsförslaget som tas fram är en möjlig lösning på en komplettering med det eleverna på Axonaskolan upplever fattas på deras skolgård.

Det har varit mycket intressant att göra en fördjupning i detta ämne, att behandla en skolgård och få utveckla det till att passa barn i olika åldrar. Alla skolgårdar borde utvecklas för att passa barn bättre och på så vis påverka och gynna deras välbefinnande och utveckling.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	
1.1 Skolgårdens betydelse	6
1.2 Behoven hos olika åldrar på den gemensamma skolgården	6
1.3 Skolgården på Axonaskolan	6
1.4 Problembeskrivning	6
1.5 Syfte och mål	6
2. METOD	7
2.1. Val av metoder	7
2.2. Genomförande	7
2.3. Analys och gestaltungsarbete	7
2.4. Avgränsning	7
3. RESULTAT	8
3.1 Nulägesplan med beskrivning	8
3.2 Intervjuer	9
3.2.1. Svar på intervjuer	10, 11, 12, 13, 14, 15
3.3 Gestaltungsförslaget	15
3.3.1. Naturen som bjuder in till kreativ lek	15, 16
3.3.2. Faktorerna bakom gestaltungsförslaget	15, 16
3.3.3. Gestaltungsförslaget av Axonaskolans skolgård	17
3.3.4. Axeometri- och perspektivbilder av gestaltungsförslaget	18
4. DISKUSSION	19
4.1. Metoddiskussion	19
4.2. Resultatdiskussion	19
5. SLUTSATS	20

REFERENSER

BILAGOR

- Bilaga 1. Samtycke till deltagande
- Bilaga 2. Informationsbrev
- Bilaga 3. Promenadintervjufrågor till eleverna
- Bilaga 4. Intervjufrågor för pedagoger

1. INLEDNING

1.1. SKOLGÅRDENS BETYDELSE

Tiden som barnen tillbringar i skolans utemiljö är en central del av skoldagen (Boverket, 2015). Skolgårdens utformning av har en betydande påverkan på barns val av aktiviteter under rasterna. Det finns omfattande forskning som visar att den fysiska omgivningen kan påverka barns hälsa samt utvecklings- och inlärningsförmåga (Boverket, 2015; Chawla et al., 2014; Dymont & Bell, 2008; Jansson et al., 2018; O'Brien and Murray, 2007; Ridgers et al., 2007;). Enligt Dymont & Bell (2008) kan utemiljön även vara positiv för elevernas miljömedvetenhet, sociala beteende och relationer. Utemiljön behöver ge stimulans för att barnen ska kunna prestera i sin utvecklingscykel. Av den orsaken har skolgårdens utformning en stor betydelse. Den måste erbjuda bra miljöer som främjar den allsidiga utvecklingen hos eleverna. Definitionen av en bra utemiljö är en plats som skapar lust, spänning och öppnar upp en nyfikenhet hos barnen (Boverket, 2015).

Många skolgårdar används av elever i ett stort åldersspann, men idag finns inte så omfattande kunskap om hur skolgården kan fungera bra för alla åldrar. Särskilt begränsad är kunskapen om hur de äldre elevernas perspektiv kan tillgodoses på en skolgård som även överensstämmer med de yngre elevernas perspektiv (Jansson et al., 2018; Lindholm, 2000). Lindholm (2000) skriver att anledningen till att barnperspektiv inte inkluderas vid planering av utemiljöer, kan bero på att det inte är generellt. Hon menar att perspektiven hos barn istället är individuella, vilket kan vara orsaken till brist på kunskap ur högstadielärares perspektiv. Fortsättningsvis nämner Lindholm (1995) menar att för barn förekommer ingen uppfattning om vad en "bra utemiljö för barn" är, utan det uppfattas kanske istället som en "bra utemiljö för mig" (Lindholm, 1995). Därför är det viktigt att skolgården tillåter eleverna att på egna villkor vara med att skapa och utforma sin utemiljö (Boverket, 2015).

Vid all utformning gällande utemiljöer måste tekniska, biologiska, funktionella, estetiska och sociala problem lösas. Förutsättningarna som redan finns på den befintliga platsen bör alltid i första hand tas till vara innan vidare ombyggnation sker (Boverket, 2015). Genom att vidareutveckla skolgårdens förutsättningar och formge en naturbaserad utemiljö främjas den fysiska aktiviteten (Taylor et al., 2002) och den kreativa leken hos barnen (Björklid, 2005).

1.2. BEHOVEN HOS OLIKA ÅLDRAR PÅ DEN GEMENSAMMA SKOLGÅRDEN

Med åldern förändras elevernas behov och önskemål om aktiviteter på deras skolgård (Coplan et al., 2014). Pagels et al., (2014) har gjort en jämförande studie som undersöker den fysiska utomhusaktiviteten hos årskurs 2, 5 och 8. Studien visade att 93% i årskurs 2 var fysiskt aktiva motsvarande den rekommenderade mängden vardagsmotion, vilket är 60 minuter/dag, men det gällde 51% av eleverna i årskurs 5 och endast 5% av eleverna i årskurs 8. Det visar tydligt att utomhusaktiviteten minskar med åldern. Pagels et al., (2014) menar att detta kan bero på att skolgårdens utrustning och utformning är mer lämpad för de yngre eleverna än de äldre.

Sociala aktiviteter såsom fysiska utmaningar och sociala umgängesytor samt estetiskt värde kommer mer i fokus hos eleverna i tonåren (Jansson et al., 2018; Coplan et al., 2014), medan aktiviteter såsom fantasilekar och utforskandet av nya platser, gärna med vegetation och lekutrustningar, hellre engagerar de yngre barnen (Baines & Blatchford, 2011). Kraven på den fysiska utemiljön måste tillgodoses de olika behoven mellan åldrarna (Paget, 1999). För att skolgårdars uppbyggnad ska anpassas utifrån alla elever är det nödvändigt att ta hänsyn till elevernas skiftande åldrar, intressen och behov (Petersson, 2004).

1.3. SKOLGÅRDEN PÅ AXONASKOLAN

Skolgårdar är ofta uppdelade mellan åldrar, där högstadieläverna vistas på andra delområden eller andra skolgårdar än yngre elever. På vissa skolor används dock samma skolgårdar av ett brett åldersspann. Axonaskolan är en friskola som ligger i Tollarp sydväst om Kristianstad, där skolgården är tillgänglig för förskolebarn och ända upp till årskurs 9. Det läggs mycket fokus på elevernas hälsa och utomhusaktivitet på Axonaskolan. Därför är det ett krav att varje elev tillbringar alla raster utomhus oavsett väderlek. Utemiljöns utformning och utbud av funktioner har på så sätt en stor betydelse för eleverna. Skolans ledning har även ett önskemål om att skolgården ska fungera som en mötesplats för alla åldrar. Enligt Taylor et al., (2002) stimulerar en naturbaserad miljö den fysiska aktiviteten som främjar elevernas hälsa, vilket Axonaskolan strävar efter att uppnå med deras skolgård. Även Björklid (2005) skriver att forskning visar att vid en mer naturbaserad skolgård skapas mer kreativ lek, lekar i grupp och långvariga lekar hos eleverna, vilket i sin tur ger hälsofördelar. En god hälsa leder till att inlärningsprocessen hos barnen blir bättre (Björklid, 2005).

I dagsläget är skolgården på Axonaskolan dock inte anpassad för alla elever, så integrationen och den sociala samvaron mellan årskurserna är bristfällig. Den övergripande problematiken är att skolgården är otillräcklig och ostimulerande för eleverna. En följd av detta är att de äldre eleverna drar sig till ställen utanför skolgården istället. Lärarna upplever det som problematiskt då de inte har någon uppsyn över dessa elever.

1.4. PROBLEMBESKRIVNING

Trots att kunskapen om skolgårdens betydelse för barns välbefinnande är omfattande, där utformningen av den fysiska utemiljön har stor påverkan på barns aktiviteter, finns begränsad kunskap om skolgårdars anpassning för alla åldrar. Främst är det de äldre elevernas behov som behöver tas mer i beaktning. Att skolgården ska uppfylla de yngre barnens behov framstår mer som en självklarhet. Men det är viktigt att tillgodose fler åldrar. Alla elever ska känna sig inkluderade på sin skolgård oavsett ålder.

1.5. SYFTE & MÅL

Syftet med studien är att undersöka hur användningen av Axonaskolans skolgård upplevs utifrån barns perspektiv i flera åldrar. Målet är att arbeta fram ett gestaltungsförslag för Axonaskolans skolgård som utgår ifrån barns perspektiv och bidrar till att eleverna i olika åldrar interagerar och socialiserar med varandra.

Frågeställningarna i denna studie är följande: 1. Vilka kvaliteter är viktiga för elever i olika åldrar på en skolgård? 2. Hur kan ett gestaltungsförslag för en skolgård stödja social samvaro mellan elever i olika åldrar?

2. METOD

I detta avsnitt behandlas utförandet av studien såsom val av skola, val av metoder hur genomförandet processats och vilka avgränsningar arbetet omfattar.

2.1. VAL AV METODER

För att besvara frågeställningarna och uppnå målet med studien användes metodtriangulering, vilket definierar nyttjandet av flera olika metoder för att uppnå ett syfte (Simskin & Twaites, 2008). I denna studie användes metoderna promenadintervjuer med elever, enskilda intervjuer med två pedagoger och en rörelseanalys av elevernas användning av skolgården. Kombinationen av dessa tre metoder användes i arbetet för att få en mer detaljerad förståelse för elevernas användning och perspektiv på deras utemiljö (Cele, 2005; Jansson et al., 2018). Utöver metodtrianguleringen har studien tagit stöd i litteratur genom tolkningar av resultatet från intervjuerna och genom det ta fram ett koncept för gestaltningen.

Metoden promenadintervjuer valdes för att undersöka barns egna perspektiv. Cele (2005) menar att fysiskt aktiva promenader bidrar till spontanare och mer fria diskussioner, samt ger inblick i barns upplevelser av sin utemiljö. Promenadintervjuerna ansågs som en bra metod då vi önskade att skapa diskussioner mellan oss och eleverna, samt eleverna sinsemellan. Spontaniteten och den fria diskussionen, samt interaktionen med miljön på skolgården under promenadintervjuerna var vad som togs till vara på under undersökningen. Enligt Cele (2005) är sådana här promenader med barnen ett ovärderligt bidrag till studien, då barnen ofta inte fullt ut inser hur de använder sin miljö när de sitter inomhus.

Det sammanlagda antalet respondenter som medverkade under promenadintervjuerna var 9 elever. Grupperna intervjuades klassvis med tre elever per grupp. Årskurserna som deltog var 3, 6 och 9. Promenadintervjuerna hölls sporadiskt under förmiddagen, när det var som mest lämpligt för de olika årskurserna.

Metoden att enskilt intervju två pedagoger valdes för att ta reda på de vuxnas perspektiv på vad de fann positivt eller negativt på skolgården. Pedagoger kan bidra med en överblick när det gäller användningen, men det finns också forskning som tyder på att vuxna inte alltid vet vad som är barns egentliga favoritplatser (Korpela et al. 2002). För att lyfta fram alla elevers användning av skolgården, utfördes en rörelseanalys under den gemensamma morgonrasten (kl 9:00-9:40) en dag. Tanken var att genom rörelseanalysen få en bild av användningen som inkluderade alla åldrar på skolgården, även de årskurser som inte deltog under promenadintervjuerna: förskolan och årskurserna 1,2,4,5,7 och 8.

2.2. GENOMFÖRANDE

Studien av skolgården och dess användning ur elevernas perspektiv, baserades på olika former av intervjuer och observation. Studien påbörjades genom att ta kontakt med en lärare på Axonaskolan som blev vår kontaktperson under arbetet. Av kontaktpersonen fick vi områdesritningarna över skolgården. Information- och samtyckesbrev (se bilaga 1 & 2) angående elevintervjuerna skickades ut till målsmän. Intervjuguider togs fram inför intervjuerna med eleverna och lärarna (se bilaga 3 & 4). Parallellt bokades platsbesök för fotografering av skolgården, samt tid för intervjuerna och rörelseanalysen. Fotografierna och områdesritningarna bearbetades fram till en nulägesplan som användes vid kartläggning av promenadrundan. Genomförandet av promenadintervjuerna gjordes klassvis i grupper med tre elever åt gången. Genom att medvetet skapa en respondentdominans under gruppintervjuerna, underlättades att skapa en avslappnad trygghet hos eleverna. Årskurserna 3, 6 och 9 utsågs tillsammans med skolans kontaktperson, som menade att eleverna i dessa årskurser hade starka åsikter och stort engagemang för deras skolgård. Fördelningen av årskurserna valdes medvetet ut för att få en så stor spridning i åldrarna som möjligt. Intervjuerna inleddes med en dialog mellan frågeställarna och respondenterna om hur intervjun skulle gå till väga samt för att skapa förtroende.

Därefter utfördes promenadintervjuerna genom en förutbestämd rundvandring på skolgården, under ca 30 minuter, där eleverna beskrev hur de använde de olika delarna av skolgården (se Bild 3 på sidan 9). Utöver rundan fick eleverna viss frihet att diskutera även andra ställen på skolgården som av någon anledning ansågs relevanta. Under tiden som de olika delarna av skolgården diskuterades, uppmärksammades även samspelet mellan eleverna. Oftast hade eleverna liknande åsikter, men vid ett fåtal tillfällen uppstod invändningar beträffande de olika delarnas användning och önskade utveckling. Intervjuerna med de två olika pedagogerna utfördes enskilt och redovisas senare i arbetet som pedagog 1 och pedagog 2. Efter varje intervju med de olika respondenterna dokumenterades informationen genom anteckningar. För att få en helhetsbild och kompensera för att inte alla årskurser var med på promenadintervjuerna, genomfördes en rörelseanalys under den gemensamma morgonrasten, där användningen av skolgården observerades. När besöken och intervjuerna var genomförda sammanställdes det insamlade materialet och började analyseras.

2.3. ANALYS & GESTALTNINGSARBETE

Gestaltningförslaget togs fram genom en platsanalys i form av en nulägesplan och en rörelseanalys, samt utifrån elevernas perspektiv med promenadintervjuerna som underlag. Analyserna innebar att all insamlad data granskades. Svaren på frågorna som ställdes till barnen och pedagogerna under intervjuerna jämfördes, genom att ställas upp bredvid varandra, för att se om det uppstått några tydliga variationer. Utifrån de jämförda och analyserade svaren inleddes gestaltningen, där informationen baserat på elevernas svar under promenadintervjuerna, pedagogernas svar under de enskilda intervjuerna och rörelseanalysen som utfördes under morgonrasten, togs till vara på och utvecklade formgivningen. Områden som var omtyckta och väl använda utifrån elevernas perspektiv sparades eller utvecklades, medan de oanvända eller mindre omtyckta områdena togs bort och ersattes för att tillgodose elevernas behov och önskemål.

I processen av utformning var det nödvändigt att ta till vara på barnens perspektiv gällande sin utemiljö, då dem var experterna på sin egen skolgård. Genom att engagera och tillåta eleverna att göra sina åsikter hörda, kan sociala kompetenser likt ansvarstagande och respekt gentemot andras rättigheter öka (Boverket, 2015). Elevernas behov och önskemål gällande deras val av aktiviteter förändras med åldern (Coplan et al., 2014), vilket är grundläggande vid planering och utformning av en gemensam skolgård.

2.4. AVGRÄNSNINGAR

Under studiens gång har avgränsningar varit en nödvändighet för att begränsa storleken på underlaget och göra materialinsamlingen hanterbar. Utifrån önskemål från personalen på Axonaskolan togs endast den södra delen av skolgården i beaktning under studien. Detta var för att Axonaskolan ville att denna del av skolgården skulle bli mer attraktiv och på så sätt locka till sig högstadiel eleverna, som annars spenderade rasterna utanför skolområdet. Skolans ledning hade önskemål om att skolgården ska fungera som en mötesplats för alla åldrar. Ytterligare avgränsningar har varit att inte gå in på tillgänglighetsanpassning eller på detaljnivå såsom växtval, då fokus var att ta fram ett övergripande gestaltningförslag. Avgränsningarna under genomförandet av intervjuerna omfattade valet av antal elever, medverkande årskurser samt utförandet av informationsinsamlingen.

3. RESULTAT

Redovisningen av resultatet delas upp i tre rubriker. Till att börja med tydliggörs utformningen av Axonaskolans skolgård genom en nulägesplan med tillhörande beskrivning. Därefter redogörs för resultaten från de enskilda intervjuerna och promenadintervjuerna. Vidare presenteras ett koncept grundat på insamlad information som blir grunden för gestaltningen av skolgården.

3.1. NULÄGESPLAN MED BESKRIVNING

Axonaskolan ligger i Kristianstad kommun i byn Tolarp och är placerad precis mellan motorvägen E22:an i söder och ån Helge å i norr. Skolgården består av en öppen yta på 10 000 m², som exponeras för den tunga trafiken som passerar på motorvägen. I nuläget består Axonaskolans skolgård övergripande av följande beståndsdelar (se Bild 1): olika gräsytor där även vissa inkluderar höjdskillnader såsom kullar, en asfaltsyta som ligger centralt mellan de olika skolbyggnaderna, en volleybollplan, en hinderbana, en grusyta/fotbollsplan, olika sandlådor, en lekställning med gungor och rutschbana och lekstugor till förvaring.

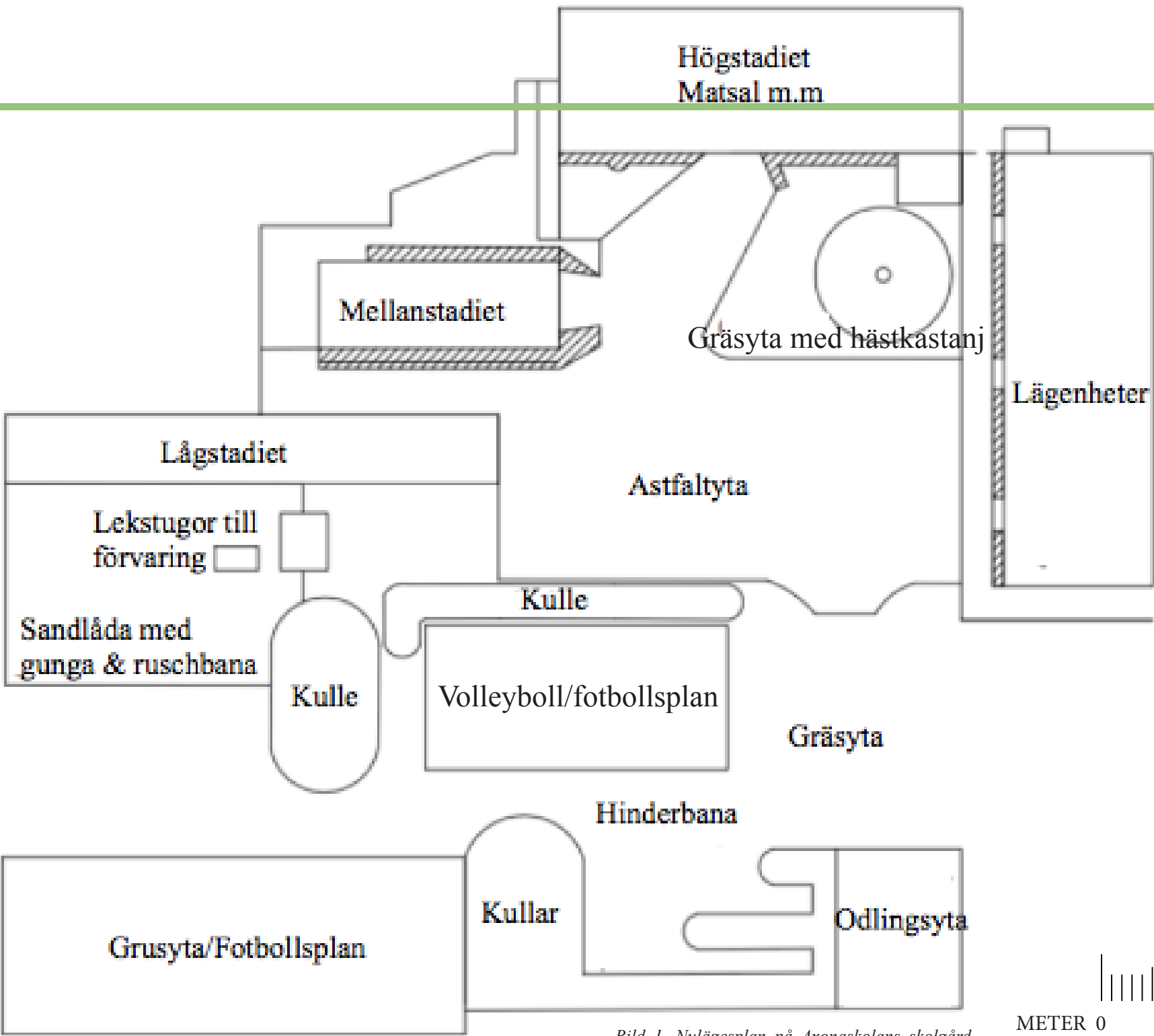
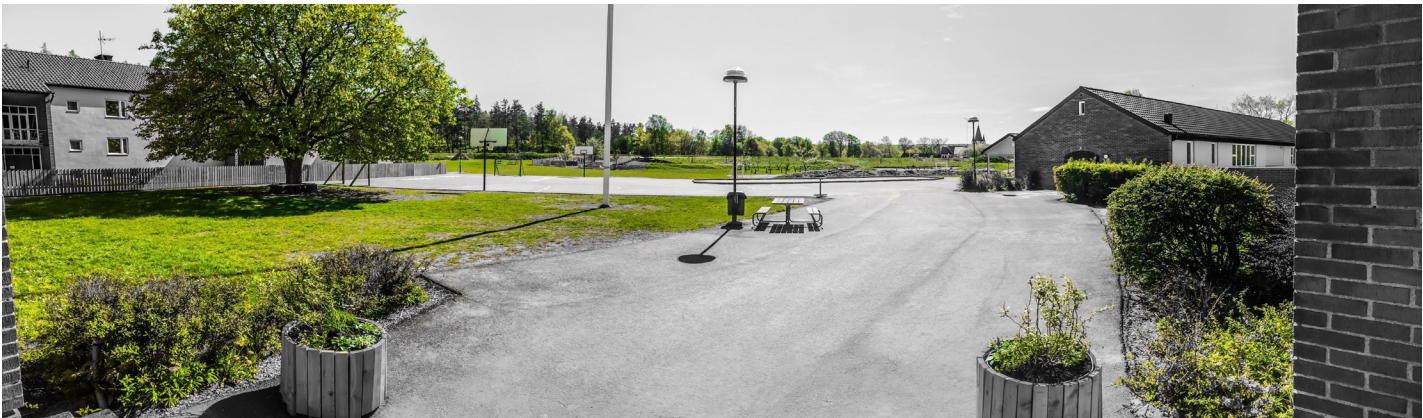

Bild 1. Nulägesplan på Axonaskolans skolgård som visar placering av byggnader, olika material och användningsområden.

Bild 2. Vy från högstadiebyggnadens entré över Axonaskolans öppna skolgård

3.2. INTERVJUER

Under diskussionerna som utspelade sig på den förutbestämda promenadrundan på skolgården (se Bild 3), berättade eleverna hur de använde sin skolgård och vad de ansåg vara bristfälligt. De övergripande bristerna som flertalet av eleverna upplevde på skolgården gällde möjligheten för klättring, sittplatser att kunna socialisera sig på och att det fanns otillgängliga områden (se Bild 4), såsom området med lekställningen som endast var till för de yngre barnen på skolgården. Detta gjorde att alla elever inte kände sig fullständigt inkluderade på sin skolgård. Könsfördelningen var varierande mellan de olika klasserna som intervjuades under promenadintervjuerna. I årskurs 3, där mest flickor deltog, diskuterades skolgården mer sparsamt än i de pojkdominerade årskurserna 6 och 9. Resultatet från promenadintervjuerna redovisas i form av löpande text som följer promenadrundan, med inflikningar av de enskilda intervjuerna tillsammans med lärarna.

Bild 3. Den kartlagda promenadrundan som tillsammans med eleverna utfördes under intervjuerna.

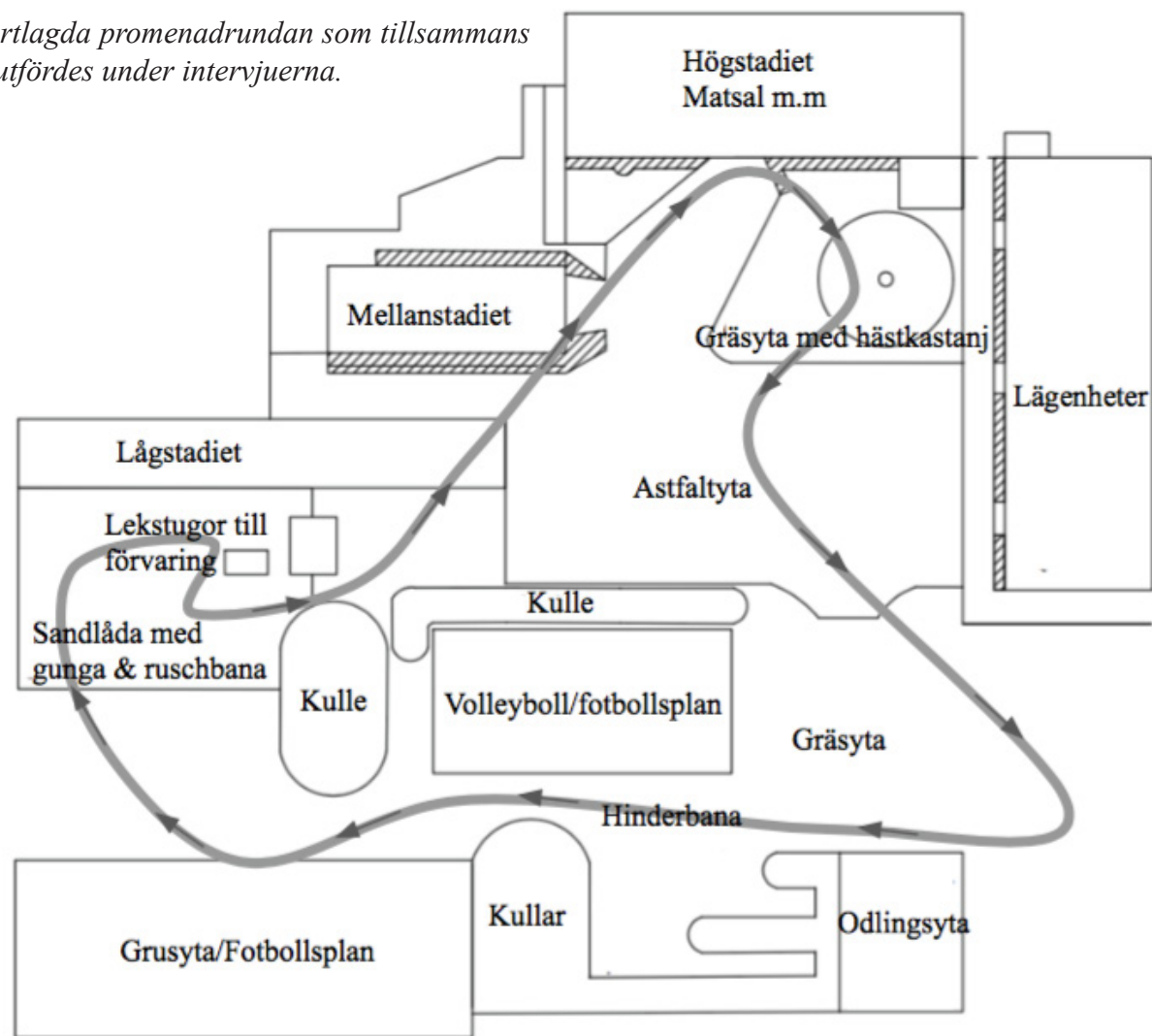
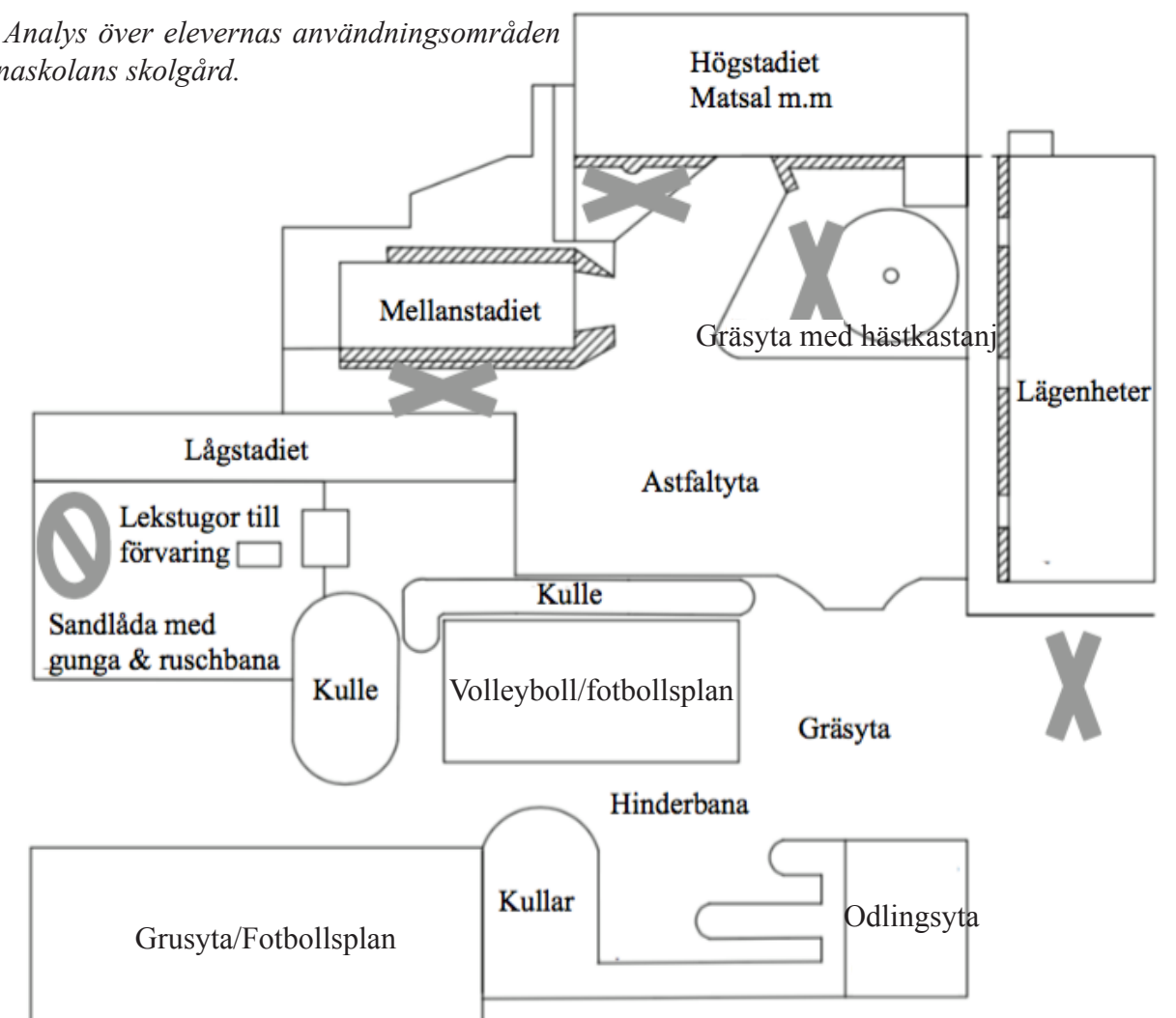

Bild 4. Analys över elevernas användningsområden på Axonaskolans skolgård.

- Ytor som eleverna ej vistades på
- Ytor som ej alla elever har tillgång till

3.2.1. SVAR PÅ INTERVJUER

Bild 5. Hästkastanjen som är avsedd som sittplats i skuggan är placerad till vänster om högstadiabyggnadens entré.

Bild 6. Asfaltsyta för bollaktiviteter som ligger i anslutning till låg- och mellanstadiabyggnaderna.

Till vänster om entrén ut till skolgården stod en hästkastanj med sittbänkar under (se Bild 5). Platsen var tänkt som en sittplats där trädkronan skulle fungera som skydd mot väder. Vid hästkastanjen fanns en liten gräsmatta som var plan och väldigt exponerad mot personalens kontorsfönster.

Eleverna i årskurs nio upplevde gräsytan under hästkastanjen som en utsatt och exponerad plats på skolgården. De menade att man inte tyckte om att vistas utanför personalrummet och lärarnas kontorsfönster, då känslan av att hela tiden vara iakttagen var väldigt närvarande. Följden blev att eleverna valde att inte vistas på denna plats. Valet av platser och aktiviteter blev påverkades på så sätt av lärarnas närvaro.

I elevernas svar framkom det att sittbänkarna under hästkastanjen inte nyttjades lika flitigt nu som förr, då gräsytan runt trädet nyligen genomgått en drastisk reduktion och till stor del ersatts av en omfattande asfaltsyta. Ytan var främst till för lek eller som sittplats att umgås på. Lek-aktiviteterna förflyttades till skolgårdens övriga ytor, medan den oanvända sittplatsen inte ersattes.

Under promenadintervjuerna nämnde eleverna från årskurs 3 att de gärna använde sig av kastanjerna från trädet men att platsen för övrigt inte användes av dem. Sjätteklassarna ansåg att hästkastanjen fungerar som ett nödvändigt skydd mot olika väderlekar. De uppskattade något som även sjätteklassarna ansåg var viktigt, vilket var platsens öppna yta då de menade att uppsikt mot skolgårdens klocka gjorde det lättare att ha koll på när lektionerna började. Klockan ovanför uteklassrummet vid byggnaden för lågstadiet, var nyligen uppsatt, vilket, elever i alla åldrar ansåg var positivt. Däremot tyckte de att den skulle placeras mer centralt, så den blev synlig från hela skolgården.

Den närmsta delen av skolgården har nyligen blivit belagd med asfalt för valfria bollaktiviteter samt fri lek (se Bild 6). Den befintliga asfalten har ersatt grusgångar och bitar av gräsmattor, då skolgården inte hade ytor med ett hårt markmaterial förut. Detta har medfört ökade möjligheten för mer varierande aktiviteter.

Ur de olika elevernas perspektiv tycktes asfaltsytan vara en favorit på skolgården. Här vistades många elever under sina raster i olika fysiska aktiviteter såsom dans, landhockey, fotboll m.m. Det bidrog i sin tur till ökad integration mellan eleverna över årskurserna. Även Lärare 1 som vi intervjuade berättade att den nya asfalten var det största intresset på skolgården just för att det hårda materialet skapade större möjligheter för olika bollsporter.

Trots den stora asfaltsytan föredrog eleverna från årskurs 6 sig en specifik plats att kunna åka inlines och cykla på, utan att utsätta de yngre eleverna för fara. Sjätteklassarna föreslog att dessa aktiviteter skulle kunna vara tillgängliga under de enskilda raster när de yngre eleverna var inomhus på lektion.

Eleverna i årskurs 9 berättade även att tjusningen med asfalten avtog när gräsytan längs med fotbollsplanen blev utsatt för blött väder, eftersom detta bidrog till att den närliggande ytan blev lerig och gropig vid slitage från lekande och springande ben. Under fotbollsmatcherna som pågick på asfalten hamnade många bollar på den leriga gräsmattan, vilket ogillades av eleverna som sedan blev tvungna att hämta tillbaka fotbollen genom att gå ut på den kladdiga gräsytan. Niondeklassarna påpekade att asfaltsytan kändes överflödigt och opraktiskt disponerad. De menade att vissa delar av asfaltsytan hade blivit mer lekvänliga om de gjorts om och ersatts med grus som markmaterial, samtidigt var de tydliga med att asfalten var ett bättre alternativ för bollaktiviteter.

Bild 7. Den inhägnade odlingsytan i sydvästra delen av skolgården, användes av eleverna i pedagogiskt syfte.

I borte högra hörnet av skolgården hade en odlingsyta precis anlagts (se Bild 7). Här var tanken att barnen skulle odla allt från grönsaker och kryddor till frukt och bär. Det som odlades tillagades sedan i skolmatsalen och serverades till eleverna. Dessutom sågs odlingen som ett pedagogiskt redskap för eleverna på Axonaskolan. Här kunde ämnen som matematik, naturkunskap, historia, bild, hemkunskap m.m. främjas.

Odlingsytan var formgiven med stora platsgjutna betonglådor. Ytor likt dessa, som hade någon form av grundstruktur, bjöd in till kreativ lek. I detta fall använde eleverna odlingslådorna som fantasistall till hästlekar. Under intervjuerna diskuterade även eleverna från årskurs 6 och 9 odlingsytan och menade att den inte var något som egentligen intresserade dem utan betonade att det snarare var något som uppskattades av lärarna. Denna uppfattning bekräftades sedan under intervjun med lärare 2, där odlingsytan var platsen som väckte störst intresse på skolgården. Lärare 2 förmodade att odlingen var något som eleverna uppskattade och tyckte var roligt, men trodde också att det skulle kunna bero på nyhetens behag, då odlingsytan var det senaste tillskottet på skolgården. Medan tredjeklassarna inte hade någon åsikt gällande odlingsytan, upplevde eleverna från årskurs 6 storleken på ytan som en aning överflödigt, där de hellre såg att ytan kunde nyttjas på ett bättre sätt.

Främst i årskurs nio framgick blandade åsikter kring odlingen. Behoven hos de olika eleverna varierade inte endast mellan åldrarna utan även mellan individerna. En intressant observation som tydligt märktes var att de äldre uppskattade en skolgård med mer estetiskt värde, då de med entusiasm påpekade att ytans slutresultat såg fint och snyggt ut, då även utan växtlighet. Detta estetiska tankesätt hos niorna fortlöpte genom hela promenadintervjun.

Bild 8. Öppen gräsyta med höjdskillnader i form av kullar erbjuder en fysiskt utmanande terräng.

På den gröna gräsbeklädda delen av skolgården (se Bild 8) som ligger närmast den högt trafikerade motorvägen förekommer det höjdskillnader i marken i form av kullar. Då ytan till största delen är öppen skapar kullarna ett värde till platsen. Det är först här eleverna kommer i kontakt med en ordentlig gräsyta, där storleken bjuder in till möjligheter för aktivitet.

Kullarna var omtyckta av eleverna från alla de årskurser vi intervjuade, men främst av årskurs tre. De påpekade att de uppskattade terrängskillnaden som kullarna tillförde på den i övrigt platta gräsytan. Höjdskillnaderna skapade möjlighet för fantasi, lek och valfria aktiviteter, i deras fall hästlekar. Kullarna användes dock inte lika mycket av eleverna i årskurserna sex och nio, utan främst när det var vinter i form av pulkabackar och skydd under snöbollskrig. Dock fanns där några elever som upplevde att somliga av kullarna var överflödiga. Niondeklassarna menade att några av kullarna hade kunnat tas bort och ersatts något som bättre hade kunnat uppfylla några av elevernas egna önskemål och behov.

Bild 9. De risiga äppleträden som är placerade mellan odlingsytan och grusfotbollsplanen är precis intill motorvägen E22:an.

Bild 10. Hinderbanan i form av olika konstruktioner såsom trädhinder och däcktunnlar.

Den stora gräsytan på skolgården var förut en trädlund av äppelträd. På grund av hård påfrestning, främst eftersom eleverna har klättrat i träden, har fler och fler träd varit tvungna att avlägsnas. I dagsläget står där cirka tio äppelträd kvar (se Bild 9). Klättring är nämligen något som älskas av eleverna på Axonaskolan, vilket dessa träd tydligt visar på. Trädlundens omgärdning av kullar och placering längs med motorvägen. Äppelträden är den enda vertikala växtligheten på den stora gräsytan. På grund av påfrestningar från eleverna förblir träden små, vilket resulterar i en väldigt öppen och exponerad skolgård.

Äppelträden på detta område uppskattas väldigt mycket av eleverna från alla intervjuade årskurser. Att skolgården hade något ätbart att erbjuda, exempelvis i form av bärbuskar och äppelträd ansågs som något positivt.

Eleverna i årskurs tre och sex på Axonaskolan börjar nu märka av att det inte längre finns möjligheter för dem att kunna klättra på skolgården. Majoriteten av eleverna ansåg att de slitna träden behövdes tas bort från ytan, men ville då tillföra något som ersatte möjligheten att kunna klättra.

Det estetiska tankesättet hos niondeklassarna synliggjordes även under diskussionen om detta område. De värdesatte det estetiska uttrycket som träden erbjöd, samt klättringsmöjligheten. Det gröna, frodiga taket som trädkronorna erbjöd var något som eleverna från årskurs nio ansåg var positivt och viktigt, då det var multifunktionellt. Trädkronorna skapade ett estetiskt värde till skolgården samtidigt som de fungerade som ett skydd mot väderlek och en avskiljande barriär mellan skolgården och motorvägen.

På den gröna ytan fanns en hinderbana bestående av olika träkonstruktioner att balansera på och klättra över, samt krypa under och i en tunnel gjord av traktordäck (se Bild 10). Hinderbanan var till för att aktivera eleverna och uppmuntra till fysisk aktivitet, där barnen kunde utveckla sin motorik.

Denna ytan användes inte av någon av årskurserna som intervjuades. Eleverna från både årskurs 6 och 9 nämnde att platsen snarare var en plats att sitta och prata vid, under de få tillfällen som de faktiskt vistades där. Eleverna tyckte att hinderbanan var onödig och ville därför att den skulle tas bort. De ville istället ersätta den med någon form av sittytta eller samlingsplats för att umgås med sina kamrater, då det var det enda hinderbanan faktiskt användes till.

Lärare 1 förklarade att skolgården skulle stimulera elevernas kreativitet, vilket denna platsen inte gjorde utifrån de svaren som eleverna gav.

Bild 11. Grusfotbollsplanen är placerad i västra hörnet av skolgården mitt emot lågstadiet och används i första hand till fotboll och andra bollaktiviteter.

Grusfotbollsplanen (se Bild 11) var mycket omtyckt av en i gruppen när årskurs 3 intervjuades. Denna elev poängterade dock att platsen hade använts mer om underlaget varit i ett annat, mjukare material.

Grus som markmaterial på fotbollsplanen var inte omtyckt hos någon av eleverna från de olika årskurserna som intervjuades. Gruset påverkade eleverna mycket genom att det hindrade deras lek. De menade att ett fastare och stabilare markmaterial hade varit lättare att springa på. Eleverna vill inte heller bli nedsmutsade, särskilt inte under regniga perioder då planen blev lerig. Detta resulterade till att niondeklassarna istället höll till på asfaltsytan. De berättade dock att asfalten var farlig att spela på under vintertid då den täcktes av ett lager med is.

Ett alternativt markmaterial som nämndes av en elev från årskurs tre var gräs. Problemet med det som markmaterial hade varit den höga risken för slitage på den begränsade ytan.

Bild 12. Utanför lågstadiebyggnaden är en sandlåda och lekställning där man kan åka rutschkana och klättra. Denna delen av skolgården är endast till för de små eleverna på Axonaskolan.

Fokuset på lekplatsen (se Bild 12) var både den individuella och den gemensamma leken. Utanför byggnaden för lågstadieeleverna fanns skolgårdens lekställning, sandlådor, gungor och övriga lekutrustningar. Genom lekutrustningens anslutande placering, skapades en lättillgänglighet för lågstadieeleverna. Detta påverkade i sin tur användningen av lekområdet mellan de olika årskurserna, då platsen dominerades av lågstadieelever.

Eleverna i årskurs tre förklarade att lekställningen inte användes av dem, då instruktioner från skolpersonalen förbjöd eleverna från årskurs tre och uppåt att använda lekställningen. Trots detta brukade de sitta nere på änden av rutschkanan och prata med sina skolkamrater, då sittplatser för umgänge var något de saknade på skolgården. Tredjeklassarna ville också ha möjligheten att använda lekställningen, med aktiviteter såsom armgång, åkning på rutschkanan och klättring.

Eleverna i årskurs 6 önskade sig en klätterställning som var mer anpassad för äldre årsgrupper, då den nuvarande inte fick användas av dem. Eleverna hade velat ha en bana där de kunde klättra och hoppa från plats till plats, likt parkour.

Elevern i årskurs 9 vistades inte på detta området, eftersom de varken fick eller kände behovet av att klättra, gunga eller åka rutschkana.

Bild 13. Utomhusklassrummet på bilden är i anslutning till lågstadiebyggnaden som syns till vänster i bilden.

I anslutning till lågstadieelevernas byggnad fanns en utbyggnad i form av ett rum med öppna väggar och ett skyddande tak (se Bild 13). Tanken var att utbyggnaden skulle fungera som ett möjligt uteklassrum för eleverna. Ytan användes mest av de yngre barnen eftersom de hade sitt klassrum precis i anknäytning till uteklassrummet. De äldre barnen på skolgården hade känslan av att de inte var välkomna där. När de sedan skulle uppsöka en annan plats att sitta och umgås på, märktes en tydlig brist på sittplatser för de äldre eleverna på skolgården.

Eleverna från årskurserna 6 och 9 uppskattade taket vid önskat väder som regn, snö eller för stark sol, men sjätteklassarna menade att ytan snarare nyttjade som ett väderskydd än som ett uteklassrum.

Bild 14. Här syns en tydlig vy av den exponerade och platta skolgården från högstadiebyggnaden. Här samsas alla eleverna på Axonaskolan om den gemensamma skolgården

Skolgården på Axonaskolan tillhörde alla elever från förskolan ända upp till årskurs 9. Här samsades alla elever om den stora och exponerade ytan (se Bild 14). Kunskapen om hur eleverna på skolan upplevde att dela skolgården med alla elever med så skilda åldrar, var grundläggande för denna studien.

Eleverna från de årskurser vi intervjuade var eniga i sina åsikterna om samspelet på skolgården. Alla påpekade tydligt att de tyckte om att dela skolgården med alla eleverna.

Eleverna från årskurs 6 gillade att skolgården var tillgänglig för alla åldrar, då de också upplevde det positivt att leka med de yngre eleverna. Samtidigt framgick det att de yngre elevernas närvaro ibland hindrade umgänget bland de äldre eleverna, vilket de ville förbättra. Samtliga elever önskade kunna umgås mer med varandra och med sina kamrater över de olika klasserna, men även ha möjligheten att kunna gå till mer privata platser på skolgården för egentid eller chans till ostörda umgängen i mindre grupper.

Årskurs tre nämnde att de tyckte om att leka med de små barnen på skolan, exempelvis genom jagningslekar. Det fanns även önskemål från elever i både årskurs 3 och 6, att kunna klättra tillsammans med alla eleverna på skolan.

Vi frågade också lärarna om hur de tycker samspelet mellan eleverna fungerar och båda lärarna tyckte att det fungerar väldigt bra, vilket stämde till en viss del utifrån intervjuerna med eleverna, då det fanns en viss önskan att kunna umgås på mer privata platser. Lärarna kanske inte riktigt visste vad deras elever egentligen tyckte om deras skolgård.

Bild 15. Axonaskolans öppna skolgårdsyta är väldigt kal och ostimulerande. Här syns tydliga brister på privata sittplatser, avslutande rum eller spännande element.

Under promenadintervjuerna uppkom det ett fåtal följdiskussioner där eleverna från de olika årskurserna självmant tog upp ämnen som de vill belysa. I årskurs 3 tyckte de att det var tråkigt med de platser på skolgården där de inte fick delta i aktiviteter eller exkluderades från platser eftersom de var förbjudna. Här refererade de till området med sandlådan och klätterställningen som befann sig utanför lågstadiet (se Bild 12). Den otillgängliga baksidan av skolgården kom också upp till diskussion. Eleverna från årskurs tre menade att baksidan erbjöd saker de tyckte fattades på den tillgängliga skolgården. På baksidan kunde man nämligen klättra i träd samt sitta och umgås med de äldre eleverna, som fick vistas på baksidan. De menade att de redan var välbekanta med platserna på skolgården, då dem vistats där i fyra år. Det tyckte att det hände för lite på skolgården för att väcka deras intresse, därför verkade den förbjudna baksidan mer spännande.

Återigen togs vikten av att ha sittplatser i skuggan vid varma, soliga dagar upp av årskurs 6. Dagen innan intervjuerna hölls hade eleverna, under en temadag, lagat några flyttbara bänkar som fanns på skolgården. Dessa upplevdes dock både positiva och negativa. Fördelen enligt sjätteklassarna var möjligheten att kunna flytta bänkarna till skuggiga platser, där de annars saknades sittmöjligheter annat än vid hästkastanjen och i uteklassrummet. Det negativa med de flyttbara bänkarna var när de olika eleverna flyttade ut dem i solen igen.

Volleyboll- och fotbollsplanen i sand användes bara under sommaren när eleverna spelade beachvolleyboll i idrotten samt ibland av årskurs 3 vid fantasilekar. För övrigt används den sandytan väldigt sällan.

I slutet av promenadintervjun med årskurs 9, nämnde även eleverna att de inte tyckte skolan hade särskilt estetiska vegetationsytor. Rabatterna på skolan ansågs vara fula och tråkiga.

3.3. GESTALTNINGSFÖRSLAGET

I resultatet från intervjuerna framgick det att eleverna från de olika årskurserna ägnade sig åt varierade aktiviteter, allt från fysiska aktiviteter som bollsporter och dans, till fantasilekar och socialisering med kamrater. Trots den fördelade spridningen av gemensamma aktiviteter på skolgården, fanns där önskemål om att umgås mer och socialisera sig med sina kamrater över de olika årskurserna.

3.3.1 NATUREN SOM BJUDER IN TILL KREATIV LEK

Utifrån elevernas svar under promenadintervjuerna framgick önskemål att tillföra material som gav mer möjlighet för klättring och skydd mot väder, gärna i form av träd. Naturelement såsom mer växter för ökad grönska och höjdskillnader i form av kullar var även något som eleverna ansåg var positivt. Det framgick tydligt att eleverna ville ha en skolgård med en naturlig utformning. Intresset för en naturlig skolgård fanns även hos personalen på Axonaskolan, som menade på att de ville uppmuntra barnen att leka aktivt och kreativt med det naturen erbjuder.

Utformningen av gestaltungsforlaget har tagit intresset för natur i beaktning. Gestaltningen innehåller vissa naturbaserade karaktärsdrag som skog, höjdskillnader i terräng, stora huggna stenblock, lekställningar och sittplatser av trästockar samt perennplanteringar med olika naturlika karaktärer. Element likt dessa, där funktionen inte är helt styrd, ger barnen möjligheten att själva ge elementen dess funktioner (Boverket, 2015).

3.3.2. FAKTORERNA BAKOM GESTALTNINGSFÖRSLAGET

En funktion som anses vara viktig är att med lättsamma former skapa ett jämnt möte av grönskande natur som är full av lek men som också knyter an till social samhörighet (Boverket, 2015). För de äldre barnen är främst den sociala aspekten på skolgården i centrum, där konversationen är viktigare än den fysiska och mentala aktiviteten (Cele, 2005). Vidare är det viktigt för barnen att kunna påverka sin egen och sina skolkamraters situation på skolgården (Boverket, 2015). Detta styrks från våra promenadintervjuer där Axonaskolans elever berättade att de hade en önskan om ett promenadsstråk där de kunde promenera runt samtidigt som de kommunicerar med varandra. I vårt gestaltungsforlag har detta tagits i beaktning i form av en labyrint med många möjliga rundor som alltid erbjuder något att

betrakta, (se *högra hörnet på Sida 17*), samt ett promenadstråk gjort utifrån naturligt markmaterial i form av träplankor, som är annorlunda då det leder barnen att gå igenom en kulle (se *det nedre hörnet till vänster på gestaltungsförslaget, Sida 17*).

Utifrån promenadintervjuerna och rörelseanalysen (*Bild 3 och 4*) framgick det tydligt att asfaltsytan var en favoritplats bland eleverna. Det styrks av Cele (2005) som skriver att asfalt som markmaterial tycks vara uppskattat av barn, men det gäller även öppna ytor med en kombination av gräs, sand och asfalt. Vidare skriver Boverket (2015) att sådana platser som redan används flitigt och är uppskattade skall tas till vara på i gestaltungsprocessen och inte genomgå några drastiska förändringar. Eleverna i årskurs 9 hade trots den omtyckta asfalten åsikter om att den tog för stor plats på skolgården och påpekade att de trivdes med en blandning av grus och asfalt, där det ena materialet inte skulle utesluta det andra. Med hänsyn till elevernas åsikter valdes därför att bevara en del av asfaltsytan i gestaltningen medan den övriga asfaltsytan valdes bort och istället ersattes med ytor av grus. På så sätt löste vi önskan att ha båda markmaterialen tillgängliga, där grus är gestaltat runt gångarna och asfalten till för fotbollsytta samt fri lek.

Region Skåne (2014) rekommenderar att inte placera förskolor och skolor nära stora vägar eller i täta trafikmiljöer. Trots det ligger Axonaskolan bredvid en mycket trafikerad motorväg. Elever från årskurs 9 föreslog att motorvägen skulle kunna avskärmas genom att plantera dit någon form av växtlighet, gärna träd, längs med motorvägen. Lösningen blev en inritad skog som barriär mellan motorvägen och skolgården (se *längst ned på gestaltungsförslaget, Sida 17*). I denna lekfulla skog, som ligger en bit ifrån byggnaderna, kan barnen få uttrycka sin kreativitet och få påverka och utforma sin egen lek och fantasi. Här ska eleverna kunna klättra i träd, springa rundor och jaga varandra, bygga kojor och mycket mer. Endast fantasin ska sätta gränserna här. Genom att ha en naturlig plantering en bit från byggnationerna kan barnen för en gångs skull få påverka sin lek så pass mycket, genom tillgången av vegetation och naturmaterial, att fantasin att uttrycka sig och skapa en värld, stimuleras.

Utemiljön bör planeras så att djur- och naturliv går att beskådas från insidan av varje klassrum. Eftersom återhämtningen hos både pedagogerna och eleverna påverkas om utsikten inifrån klassrummen utgörs av grönska som skapar möjligheten att kunna studera naturen direkt inifrån klassrummen. Därför har vi i vårt gestaltungsförslag lagt stor vikt på att grönska skall kunna betraktas från fönster som är i anslutning till lektionssalarna. Det omfattar planteringar med frodig och dynamisk vegetation i form av olika komponenter av perenner, buskar och träd, för att skapa höjdskillnader som genererar en inspirerande och uppmuntrande miljö på skolgården.

En attraktiv skolgård med många möjligheter innehåller en kombination av följande faktorer: en rik vegetation, som även kan agera rumsavskiljare, en variation i topografi och någon typ av lekställning/lekredskap. I vår gestaltning har skapandet av olika privata rum med hjälp av vegetation i form av en labyrinth, där möten mellan olika höjder och markmaterial utspelas, samt en naturbaserad klätterställning, uppnått de faktorer som anses skapa en attraktiv skolgård (se *högra hörnet till vänster på Sida 17*).

Rik vegetation och vegetation som rumsavskiljare;
För att skapa en tilltalande utemiljö som ger en säsongsbaserad variation krävs vegetation. Uterum kan skapas av vintergröna växter, läckra grenfärger på slitagetåliga buskar, vegetation som håller kvar bär och frukter under vinterhalvåret, något som även tillfredsställer barn och djurliv (Boverket, 2015). I vår gestaltning har vi avgränsat oss från att göra växtval, då det är väldigt tidskrävande, men vi tänker att det bör inkludera växter med vinterfärging, såsom grenverk, fröställningar, frukter och bär.

Variation i topografi;
Rumslighet av platsen kan även skapas genom höjdskillnader i marken, vilket anses vara en fördel på tomten, särskilt på skolgårdar då nivåskillnader är något som är omöjligt att motstå för barn. Kullar är mycket bra då det leder till att barnen är fysiskt aktiva (Boverket, 2015). I gestaltungsförslaget har vi ramat in olika delar av skolgården med hjälp av kullar, här kommer barnen kunna göra många varierande saker exempelvis, springa, leka och åka pulka när det är snö ute.

Lekställning/lekredskap;

Det uppfyller vi genom att vi har skapat möjlighet för klättring genom en stor klätterställning som är uppbyggd på naturliga material, som trästockar, rep av hampa och med olika metallinslag, i en nedsänkt sanddyna för att skapa den naturlika karaktären som genomsyrar gestaltningen. Med vårt gestaltungsförslag kommer eleverna även kunna klättra på stora stenblock samt variationer i topografin i form av kullar. Klättringen har vi lagt stort fokus på då Axonaskolans elever kände ett stort behov av att klättra. Idag klättrar barnen på de risiga äppelträden på skolgården, som måste tas bort, och lekstugor som användes till förvaring.

Planer och andra ytor som är avsedda för bollspel och liknande idrottsaktiviteter har ett stort värde i elevernas fysiska rörelse, trots detta anses denna typ av planer svåra att placera korrekt, då de med sin stora utformning lätt kan begränsa elevernas flöde (Boverket, 2015). Därav bestämde vi oss för att rita in en fotbollsplan i något mindre skala men som även är inhägnad av skyddsplank. Varför vi har valt ett skyddsplank runt om planen är för att tillgodose elevernas önskemål på Axonaskolan. Bollen hamnar nämligen alltid någon gång under aktiviteten på gräsmattan, som ofta är lerig och kladdig efter regn, vilket resulterar i att det begränsar elevernas lek då de varken vill bli smutsiga eller kladdiga.

Problemet med bristen på privata ytor, sittplatser att umgås på samt den övriga ostimulerande skolgården, som eleverna förklarade under promenadintervjuerna, resulterade till att eleverna begav sig till den förbjudna baksidan av skolan eller till områden utanför skolområdet. Vilket Boverket (2015) påstår när dem skriver att avsaknaden av platser som möjliggör avskildhet på en skolgård, ofta leder till att barnen själva söker upp mindre lämpade platser som kan erbjuda detta.

Vi har tagit stor hänsyn till önskemål om fler sitttytor då eleverna verkligen kände att det var bristfälligt på skolgården. Idag använder barnen rutschkana, gungor eller hinderbana som sitttytor. I de lekfulla kullarna har vi, på tre olika ställen av skolgården, skapat halvt gömda sittplatser i form av en trapp-terrassering i naturligt trä som förutom funktionen sittplats för umgänge kan agera sittplats för "publik"/teaterscen eller något annat fantasifullt som förgyller leken. Boverket, 2015 skriver att trädäck, trappor eller liknande platser är omtyckt som mötesytter och att platser likt dessa kan skapa impulsivitet för fysisk aktivitet och för socialsamvarighet.

Axonaskolans elever vill kunna umgås mer med varandra men även kunna gå till mer avskilda platser med ett fåtal kamrater i grupp, därav styrktes det ännu mer att en labyrinth, omringad av växtlighet som gör att det blir en avskärmad och privat yta skulle få ta del i gestaltningen. I Boverket (2015) uppmärksammas det att privata platser att kunna gå undan till skapar möjligheten till pauser och återhämtning. För att skapa en trygg privat plats bör denna vara inramad, lämpligen med någon form av växtlighet.

Vid det stora trädet, högst upp åt höger, på ritningen, det så kallade hästkastanj-området, har vi i vår gestaltning valt att skapa en mer lummighet av buskar samt en altan för lärarna utanför lärarrummet. På denna ytan ville eleverna inte vistas eftersom den låg i direkt anslutning till pedagogernas kontor och fikarum. Odlingssytan valde vi att flytta närmare byggnaderna, placerad precis vid lågstadiet, på grund av vattentillgången och för att eleverna ska kunna känna sig ombonade av odling och natur när de sitter i utomhus-klassrummet.

Samtliga elever från årskurserna upplevde det positivt med en stor klocka på skolgården som de kan se från alla håll, då de anpassar sitt val av plats för lek efter vilken riktning de ser klockan. Därför ansågs det som en självklarhet att placera en roterande klocka i centrum av skolgården, för att skapa tydlig sikt från nästan alla håll på skolgården. Deras lek bör nämligen inte blir hindrad utifrån vart klockan är placerad. Vi vill inte med vår gestaltning att barnen ska känna sig begränsade i sitt val av lek på något sätt.

3.3.3 GESTALTNINGSFÖRSLAGET AV AXONASKOLANS SKOLGÅRD

3.3.4 AXEOMETRI- OCH PERSPEKTIVSBILDER AV GESTALTNINGSFÖRSLAGET PÅ AXONASKOLA

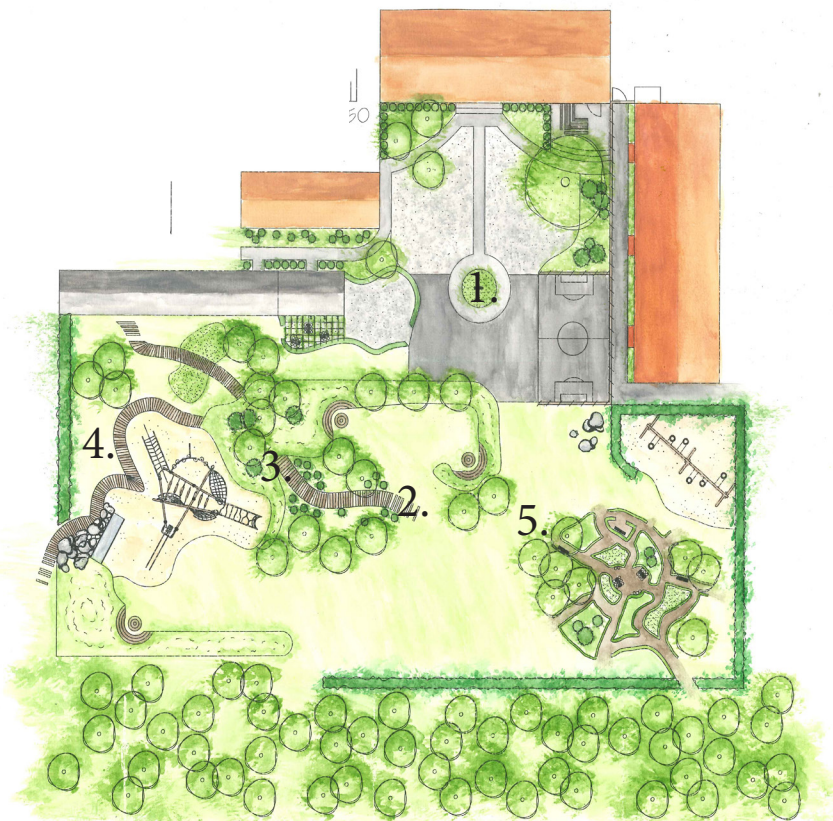
1. Roterande klocka som står centralt på skolgården, i en rabatt. Vilket gör att denna syns från nästan alla håll.

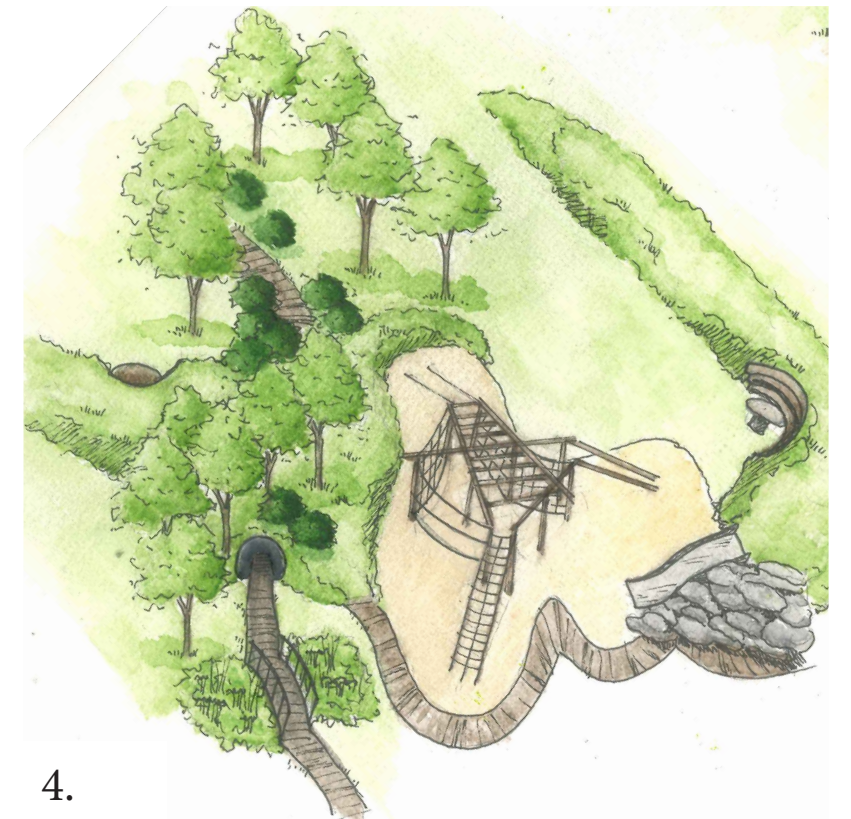
2. Spännande äventyrsstig som går igenom en kulle.

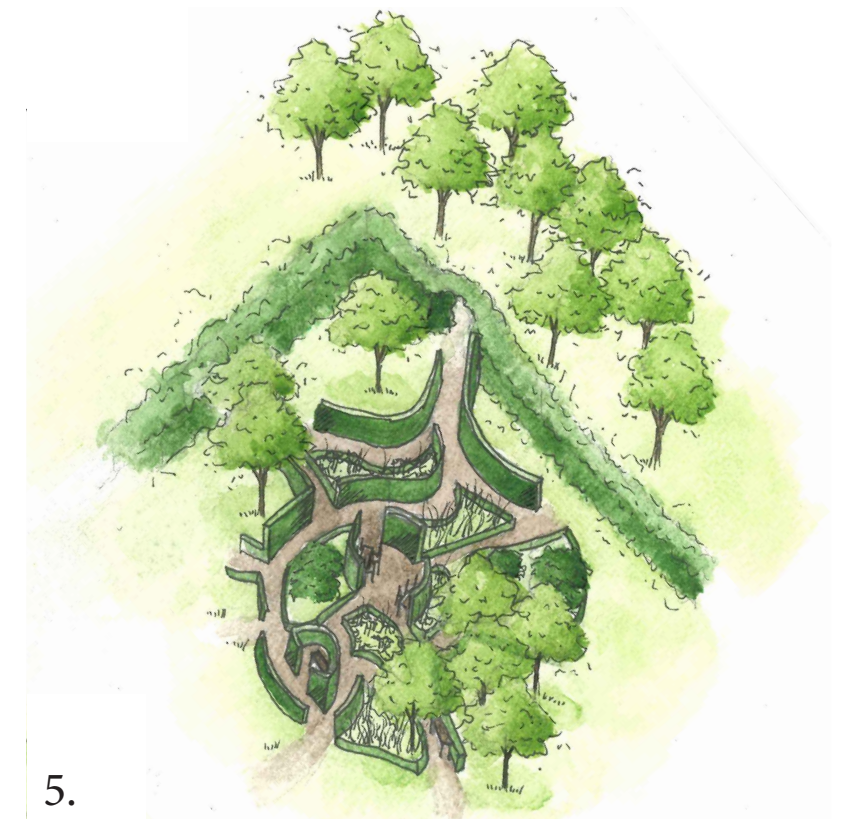
3. Sittplatser inbyggda i kullar med omslutande vegetation för att skapa en ombonad känsla.

Orienteringsbild av gestaltningsförslaget av Axonaskolans skolgård

4. Klätterställning, rutschkana, kulle med inbyggd sittplats och kullar med rik vegetation som skapar ett tak på skolgården.

5. Labyrint som ger möjlighet till promenader, egentid och lek.

4. DISKUSSION

Syftet med arbetet var att ta fram information gällande användningen och upplevelsen av skolgården utifrån eleverna i de olika åldersgrupperna. Det gjordes genom promenadintervjuer och en analys över elevernas rörelsemönster på skolgården (se Bild 3 och 4). Genom den insamlade informationen togs därefter ett gestaltungsförslag fram där utformningen ska bidra till ökad integrationen och socialiseringen mellan eleverna i de olika åldrarna.

Den gemensamma skolgården ska vara till för alla elever på skolan oavsett ålder. Trots detta har skolgården idag en stor brist på platser för de äldre att umgås och socialisera sig på.

4.1. METODDISKUSSION

För att få fram en mer representativ bild från alla som brukar skolgården så valde vi att använda oss av metodtriangulering, vilket är nyttjandet av flera olika metoder. Genom att kombinera metoderna promenadintervjuer med elever, enskilda intervjuer med pedagoger och en analys över elevernas rörelsemönster på skolgården, hoppades vi få ut en mer detaljerad och trovärdig förståelse rörande elevernas upplevelse av deras skolgård. Trots detta skulle man kunna argumentera för bristfällig data utifrån det begränsade urvalet av elever som deltog under studiens gång.

Samtidigt var urvalet av klasser, antalet elever per grupp, valet av en viss könsfördelningen i grupperna, medvetna beslut som togs för att styra studien i riktning för att uppnå syftet och målet med studien. Svaren från de olika eleverna som deltog under promenadintervjuerna är grunden för studien. Hade detta gjorts annorlunda hade troligtvis slutresultatet återspeglat det genom att gestaltungsförslaget hade blivit någonting annat. Hade vi intervjuat alla årskurser eller hela klasser hade vi haft mer information att jobba utifrån. Kanske hade informationen då blivit något helt annat. Det var endast tre elever som valdes ut från varje årskurs, vilket inte gav en generell uppfattning rörande skolans alla elever. Det resulterar i att svaren under promenadintervjuerna främst återspeglade hur de individuella barnen uppfattar sin skolgård, istället för generellt över åldrarna.

Förhoppningen var ändå att den medvetet valda spridningen mellan åldrarna skapade en övergripande uppfattning om elevernas åsikter över skolgården, trots att alla årskurser ej deltog i promenadintervjuerna.

För att nå perspektiven hos alla Axonaskolans elever hade vi kunnat använda enkäter som ett komplement till promenadintervjuerna. Att använda sig av enkätmetoden kan ge ett bredare resultat (Stukát, 2005). Enkäterna hade dock gett en mindre djup i förståelsen av elevernas tankar och upplevelser av skolgården, då direkta följdfrågor och spontanitet om platsen inte kunnat ställas som under promenadintervjuerna. Exempelvis hade vi kunnat följa specifika elevers rörelsegång på skolgården istället för att se hur alla rörde sig, vart de befann sig som mest kontra vart de inte vistades överhuvudtaget. Genom att försöka få en bild över alla elevernas rörelsemönster och vad dem gjorde på skolgården samtidigt, var en aning ostrukturerat och innebar i svårigheter att hinna med att anteckna. Följden blev en mer kvantitativ rörelseanalys över elevernas användning av skolgården, snarare än kvalitativ.

4.2. RESULTATDISKUSSION

Det har varit utmanande att göra alla ytor tillgängliga och attraktiva för alla åldrar. De äldre eleverna vill självklart göra saker som de yngre inte får eller är kapabla till att göra. Därför är det viktigt att ta reda på vilka kvaliteter som är viktiga för yngre respektive äldre elever på skolgården? Under promenadintervjuerna blev det tydligt att kvaliteterna varierade mellan åldrarna hos barnen. För de yngre barnen var det viktigt att skolgården skulle vara inspirerande och rolig att utforska, stimulera lärandet och motoriken. Lekandet var det som var i fokus hos de yngre barnen, därför måste skolgården vara utformad för att bjuda in till lek. Höjdskillnader i topografin som stimulerar fantasi och rörelse, öppna ytor att springa fritt under fantasilekar och material för kreativitet, exempelvis som lösa pinnar att bygga kojor med. Genom att skapa ytor som tillfredställer de olika behoven hos barnen, besvaras den andre frågeställningen: Hur kan ett gestaltungsförslag för en skolgård stödja social samvaro mellan elever i olika åldrar? Skolgården måste gestaltas utifrån barnens perspektiv och deras behov, där privata rum och sociala rum för rekreation, samt öppna ytor för spring och lek. Detta påverka i sin tur den sociala samvaron mellan eleverna i de olika åldrarna.

När en skolgård ska planeras är det viktigt att förstå skillnaden mellan behovet och önskemålet, då det har en stor påverkan på utformning. Behovet för barn att kunna utmanas fysiskt och socialt på en skolgård är nödvändigt för deras utveckling. Önskemål är något som någon endast vill ha men inte nödvändigtvis behöver. Att önska sig ett hopptorn på skolgården hade lika gärna kunnat vara ett område med stenar, eftersom det är förmågan att utveckla sin motorik och kroppsmedvetenhet genom att lära sig att hoppa som är det centrala.

Lärare har inte alltid särskilt bra koll på elevernas syn över vad de tycker är en tillfredsställande skolgård och vad deras verkliga behov är. För att eleverna ska trivas på sin skolgård måste deras behov sättas i centrum. Vuxna bör därför ta lärdom utifrån barns perspektiv, oavsett elevernas ålder, vad de behöver och vad som faktiskt är positivt för deras utveckling.

Att gestalta en skolgård som uppfyller de förutnämnda behoven kan se ut på olika sätt men bör ändå innehålla vissa beståndsdelar. Ändå uppfylls inte dessa behov på alla skolgårdar, exempelvis i detta fallet Axonaskolan. Hur kan det komma sig att skolgården som har en uppgift, vilket är att uppfylla elevernas behov, inte lyckas med den? Vi kan även fråga oss varför det inte finns så många gemensamma skolgårdar? När vi vet om att det är viktigt med social integration mellan barn, då de lär sig av varandra och uppskattar att utvecklas tillsammans med barn i olika åldrar. Skolgården är till för att användas av eleverna, hur kan det då komma sig att utformning av skolgården oftast inte är ur deras perspektiv?

Att ta fram ett gestaltungsförslag baserat på vår insamlade information utifrån barns perspektiv stämmer bara till viss del. Fler barn från skolan borde i så fall ha involverats. Det kan vara en grund till att det har varit svårt att tolka och resonera, att få en helhetsbild genom de gruppintervjuer och rörelseanalysen som gjorts.

I dagsläget är skolgården väldigt öppen och exponerad, vilket kan anses bra på ett sätt; lärarna kan nämligen, från en och samma plats, ha en överblick på eleverna över hela skolgården. Detta leder dock till att lärarna möjligtvis står på ett och samma ställe, under hela rasten, och inte är delaktiga i barnens olika aktiviteter, vilket är bra och dåligt från barns perspektiv.

Att vi med studien valde att inte ta hänsyn till barnens önskan om inlinesbana i gestaltningen är just på grund av att det riskerar att sätta upp en gräns mellan åldrarna, vilket motarbetar syftet och målet med denna studiegestaltning. Integration mellan eleverna ska förbättras, inte försämrats genom gränser för vilka som kan eller inte kan vara med i leken.

För vidare forskning hade vi bland annat kunnat leta information för att tillgänglighetsanpassa skolgården, så att ett gestaltungsförslag hade kunnat tas fram som även integrerar personer med funktionsnedsättningar. På så sätt hade skolgården verkligen blivit tillgänglig och anpassats utifrån alla elevers perspektiv och behov.

5. SLUTSATS

Utifrån denna studie framgår det att elevers fysiska och sociala behov kan tillgodoses genom en välplanerad skolgård. För att skapa en skolgård som passar barn i olika åldrar behövs deras behov sättas i fokus för utformningen. Detta görs genom att ta till sig barnens perspektiv, hur dem ser på skolgården och vad de behöver få ut av den.

REFERENSER

- Baglien, E. 2009. *Skolgården - en studie ur ett elevperspektiv i årskurs 4-6*. Högskolan i Gävle. Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi.
- Baines, E., Blatchford, P., 2011. Children's games and playground activities in school and their role in development.
- Björklid, P. 2005. Lärande och fysisk miljö: En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola. Forskning i fokus, nr 25.
- Boverket. 2015. Gör plats för barn och unga. En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. [Make Room for Children and Youth. A Guide for Planning, Design and Management of School
- Coplan, R.J., Ooi, L.L., Rose-Krasnor, L., 2014. Naturalistic observations of schoolyard social participation: marker variables for socio-emotional functioning in early adolescence. J. Early Adolesc. 1–23. and Preschool Outdoor Areas]. Boverket, Karlskrona.
- Cele, S. 2005. On foot in the City of Children. Nordisk Arkitekturforskning, vol. 1, ss. 85-98.
- Dyment, E.J., Bell, C.A. 2008. Grounds for health: the intersection of green school grounds and health-promoting schools. Environmental Education Research, vol. 14 (1), ss. 77-90.
- Jansson, M., Abdulah, M., Eriksson, A. 2018. Secondary school students' perspectives and use of three school grounds of varying size, content and design. Urban Forestry & Urban Greening. vol. 30, ss. 115-123.
- Jansson, M., Gunnarsson, A., Mårtensson, F., Andersson, S. 2014. Children's perspectives on vegetation establishment: Implications for school ground greening. Urban Forestry & Urban Greening. vol. 13, ss. 166-174.
- Korpela, K., Kytto, M., Hartig, T., 2002. Restorative experience, self-regulation, and children's place preferences. Journal of Environmental Psychology, vol. 22, (4), ss. 387-398.
- Lindholm, G. 2000. Mer att göra på skolgården? - en undersökning av barns aktiviteter på nio skolgårdar före och efter ombyggnad. Rapport 01:2: Alnarp institutionen för landskapsplanering.
- Lindholm, G. 1995. *Skolgården - vuxnas bilder; barns miljö*. Alnarp; SLU.
- O'Brien, L., Murray, R., 2007. Forest school and its impacts on young children: case studies in Britain. Urban Fir. Urban Green. vol: 6, 249-265.
- Pagels, P., Raustorp, A., Ponce De Leon, A., Mårtensson, F., Kylin, M., Boldemann, C., 2014. A repeated measurement study investigating the impact of school outdoor environment upon physical activity across ages and seasons in Swedish second, fifth and eighth graders. *BMC Public Health* 14 (803).
- Petersson, C. 2004. *Bra för barn - Forskning om barn och byggd miljö*. Växjö; Institutionen för pedagogik.
- Ridgers, N., Stratton, G., Fairclough, S., Twisk, J., 2007. Children's physical activity levels during school recess: aquasi-experimental intervention study. *Int. J. Behav. Nutr. Phys. Act.* vol. 4 (19).
- Simkins, I., Twaites, K., 2008. Revealing the hidden spatial dimensions of place experience in primary school-age children. Landscape Research, vol. 33 (5), ss. 531–546.
- Stukát, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund; Studentlitteratur.
- Taylor, A.F., Kuo, F.E. & Sullivan, W.C. 2002. Views of Nature and Self-Discipline: Evidence from Inner City Children. Journal of Environmental Psychology, vol. 22, ss. 49-63.

BILAGOR

BILAGA 1

SAMTYCKE TILL DELTAGANDE I STUDIEN

Elevernas upplevelse & användning av skolgården på Axonaskolan.

Härmed godkänner jag mitt barns deltagande i studien. Jag är medveten om att de uppgifter som hen lämnar är sekretessbelagda, vilket innebär att endast Felicia Svensson och Cassie Lexiia Grüwert har kunskap om vad mitt barn har svarat på frågorna. Jag är även medveten om att intervjuerna kommer att dokumenteras. Jag och mitt barn har fått skriftlig respektive muntlig information om detta, samt om studiens syfte.

Jag är också informerad om att jag när som helst kan avbryta mitt barns deltagande i studien utan närmare förklaring. Hens material tas då omedelbart bort och förstörs.

Ort:.....Datum:.....

Målsmans underskrift.....

Namnförtydligande.....Elevens namn.....

BILAGA 2

INFORMATIONSBREV

Hej!

Vi är två tjejer vid namn Felicia Svensson och Cassie Lexiia Grüwert, som läser vårt sista år på kandidatprogrammet Trädgårdsingenjör med inriktning design vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). För närvarande skriver vi vårt examensarbete som kommer att handla om skolgårdar för elever i olika åldrar.

Skolgården är en viktig plats när det kommer till elevers psykiska och fysiska hälsa samt utveckling och lärande. Utemiljön behöver ge stimulans för att eleverna ska kunna prestera i sin utvecklingscykel. Utformningen på skolgården har en betydande påverkan på elevers val av aktiviteter under rasterna. Många skolgårdar används av elever i ett stort åldersspann, men idag finns inte så bred kunskap om hur skolgårdar kan fungera väl för alla åldrar. Särskilt lite kunskap finns om hur de äldre elevernas önskemål kan uppfyllas på en skolgård som även passar yngre barn.

Syftet med arbetet är att undersöka en skolgårds funktion och utvecklingsmöjligheter för elever i olika åldrar. Målet är att arbeta fram ett gestaltungsförslag som bidrar till att eleverna i olika åldrar interagerar och socialiserar med varandra. Eleverna ska kunna vistas i gemensamma grupper utan att känna behovet av att lämna skolgården.

Genom att delta i studien garanteras eleven sina grundrättigheter. Den första grundläggande rättigheten är att eleven och dess målsman får skriva på ett samtycke där ni båda bekräftar att eleven frivilligt medverkar i studien och att ni tagit del av informationen och förstått den. Ni har också rätt att avbryta elevens medverkan när ni vill under studiens gång. Eleven kommer att oidentifieras i uppsatsen vilket innebär att inga av de uppgifter eleven lämnar ifrån sig kommer att kunna härledas till dess identitet av utomstående. Det är bara vi som studenter som kommer att ha tillgång till det insamlade materialet, vilket i sin tur inte kommer att användas i något annat än uppsatsens syfte. Uppsatsen kommer att publiceras på internet och ni har rätt att få ett exemplar av uppsatsen så snart den blivit betygsatt. Materialet kan eventuellt komma att användas i vetenskaplig publicering. Om ni har övriga frågor och funderingar kring studien är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare.

Tack!

Vänliga hälsningar,

Felicia Svensson & Cassie Lexiia Grüwert

Författare: Felicia Svensson & Cassie Lexiia Grüwert

E-post: fasv0001@stud.slu.se & cagt0001@stud.slu.se

Handledare: Marit Jansson

E-post: marit.jansson@slu.se

BILAGA 3

PROMENADINTERVJUFRÅGOR TILL ELEVERNA

Följande frågor ställs på de ställen vi stannar på:

Brukar ni använda den här platsen? Varför? Om ja, vad brukar ni då göra här?

Vad med platsen är bra eller mindre bra? Varför?

Vilken känsla ger denna platsen er? Blir ni sugna på att slå er ner och prata, leka eller bara sitta själv en stund?

Övergripande frågor om skolgården:

Vad skulle ni vilja kunna göra på er skolgård, utöver det som redan finns att göra idag?

Vilka ställen på skolgården tycker ni inte används?

Är det några speciella ställen som påverkar era sinnen, så som hörsel, syn, smak eller känsel?

Hur tycker ni det fungerar att dela skolgården med alla elever?

BILAGA 4

INTERVJUFRÅGOR FÖR PEDAGOGERNA

Vad brukar ni göra på skolgården och vart brukar ni vistas? Varför?

Vart brukar ni inte vistas? Varför?

Vad skulle ni vilja kunna göra på skolgården? (Aktiv lek? Mötesplatser? Privata platser?)

Vilken känsla tycker ni / vill ni att er skolgård förmedlar? (Vad vill ni känna när ni kommer in på er skolgård?)

Oanvända ytor? Varför är dessa varken bra eller dåliga?

Vad på skolgården väcker ert intresse? (Vad tycker ni är intressant med er skolgård?)

Vilka sinnen (hörsel, syn, lukt, smak, känsel) stimuleras på skolgården? Hur, var & varför?

Hur tycker ni det fungerar att dela skolgården med alla elever?